

POSUDEK Oponenta PÍSEMNE DISERTAČNÍ PRÁCE

Název práce:	Otázky dramaturgicko-režijní koncepce v divadle hraném dětmi
Autor/ka práce:	MgA. Mariana Čížková
Studijní program:	Dramatická umění / Teorie a praxe dramatické výchovy
Typ studijního programu:	doktorský

Vymezení cíle a jeho naplnění:

Autorka práce se v úvodu vyznává ze svého bytostného zájmu o inscenační proces a objasňuje, že stanovení tématu práce předcházelo hledání základního aspektu, který by vznik inscenace mohl nejlépe charakterizovat. Tím nalezeným a nejvíc vypovídajícím aspektem je pro autorku to, co bývá zejména v oblasti dospělého, převážně pak profesionálního divadla označováno jako *dramaturgicko-režijní koncepce*. Stanoveným cílem disertační práce je pak „nabídnout vhled do přemýšlení vybraných inscenátorů, zprostředkovat čtenářům konkrétní příklady a postupy z jejich praxe a zanalyzovat a porovnat jejich přístupy k tvorbě DRK“. Domnívám se, že tento cíl se autorce podařilo velmi dobře naplnit. Empirická část práce nabízí zasvěcený pohled „do kuchyně“ vybraných vedoucích dětských souborů a přehledně sumarizuje pozoruhodnou sbírku jejich postřehů, metod a názorů. Výsledkem je práce, jejíž podstatná část je myslím pro každého, kdo se zabývá oborem divadla hraného dětmi, inspirativní a čtivá.

Aktuálnost tématu a relevance zvolené metodologie:

Autorka má pravdu, že pojem *dramaturgicko-režijní koncepce* není v oblasti divadla hraného dětmi příliš frekventovaný. Důvodem může snad být i jistý „soucít“ s vedoucím dětského divadelního souboru, který je obvykle nucen v jedné osobě zastávat přinejmenším funkci dramaturga, scénografa, režiséra a osvětlovače/zvukaře. Chtít po něm za těchto okolností např. na postupové přehlídce, aby obhajoval dramaturgicko-režijní koncepci inscenace, může působit opovážlivě. Je ale zřejmé – přes veškerá specifika dramatickových procesů – že zamýšlel-li se někdo nad dramaturgií dětské inscenace a někdo tuto inscenaci režíroval, pak i zde cosi jako dramaturgicko-režijní koncepce existuje. Téma bude tedy aktuální, dokud bude existovat divadlo hrané dětmi. Snahu zmapovat tvorbu DRK v dětských souborech pokládám za zajímavou a chvályhodnou.

Ze slov Mariany Čížkové vyplývá, že byl vznik práce poznamenán aktuální epidemickou situací a většina rozhovorů s respondenty výzkumu neplánovaně proběhla na dálku. Přesto ale slova autorky o povaze její komunikace s respondenty i zjevná vstřícnost a otevřenost odpovědí jednotlivých pedagogů svědčí o citlivém a empatickém přístupu tazatelky a ve výsledku i o vhodně

zvolené metodě sběru dat (včetně možnosti volby mezi rozhovorem a písemným dotazníkem). Jako adekvátní se jeví i zvolená forma analýzy.

Až jako jakási manýra může na první pohled působit všudypřítomný důraz na otázky (otázky jako odpověď na hlavní výzkumnou otázku, odpovědi respondentů rozříděné do kategorií vymezených formou otázek, resumé práce ve formě souboru otázek...). Domnívám se ale, že pozorné čtení práce přesvědčí o legitimitě a přínosu zvoleného postupu.

Odborný přínos, původnost práce a její případné využití v praxi:

Jsem přesvědčen, že hlavní hodnota práce Mariany Čížkové tkví v její empirické části a v sumarizovaných výsledcích výzkumu.

Teoretická část nás seznamuje s podstatou a základními aspekty dramaturgicko-režijní koncepce. Přestože autorka vybavila teoretické kapitoly řadou cenných příkladů z přehlídek dětského divadla, citací z odborné literatury a přehlídkových zpravodajů i postřehů vedoucích souborů, působí tato část ve srovnání s částí věnovanou samotnému výzkumu povrchněji, možná i proto, že zde chybí zřetelnější odborně formulovaný postoj autorky k popisované problematice. V odstavcích kapitoly 2.5.8 věnovaných kostýmu v divadle hraném dětmi tak například vedle sebe klade názory téměř protichůdné („Kostým výrazně pomáhá přijetí postavy,“ x „pro dětské divadlo se nehodí bohatá scénografie, ani iluzivní kostýmy“ apod.), sama je ale nekomentuje.

Jistý otazník se pro mě vznáší také nad zařazením tabulky na straně 23. Nejsem si jistý, nakolik v současné době ještě dává smysl srovnávání přípravy dramaturgicko-režijní koncepce v divadle hraném dětmi a v „tradičním činoherním divadle“. Každopádně mi v tomto směru původní (i když méně názorná) tabulka Evy Machkové, na niž autorka práce odkazuje, připadá o něco výstižnější. Jednak srovnává dětské divadlo a „tradiční ‚kamenné‘ divadlo“ (nemusí tedy nutně jít o divadlo činoherní, ale každopádně o jakousi ustrnulou formu), jednak vysvětluje rozdíl mezi přístupy i jinak než prostřednictvím vnějších či formálních rysů. Uvádí např., že „režisér tradičního ‚kamenného‘ divadla buduje na své tvořivosti, fantazii a talentu, které jsou rozhodující, ... kdežto vedoucí dětského souboru (podobně jako režisér autorského divadla) buduje na tvořivosti dětí, na jejich nápadech, fantazii a schopnostech...“ atd. Přes všechny dodatečné poznámky autorky, které prezentovaný rozdíl mezi divadlem hraným dětmi a tradiční činohrou relativizují, se mi zdá pro práci nevýhodné stavět hned v úvodu jakési dogma ve smyslu, že DRK v dospělém či profesionálním divadle vzniká výlučně v hlavě jednoho či dvou tvůrců, zatímco v divadle hraném dětmi je to vždy záležitost kolektivní. Jako čtenář bych si v úvodu práce přál být otevřený všem alternativám včetně té, že by vedoucí přišel k dětem s hotovou koncepcí.

Od toho jako by se odvíjel charakter celé práce: zatímco je autorka známá svými poměrně vyhraněnými názory, jako jistou slabinu této jinak dobře zvládnuté práce vnímám přílišnou konformitu, „předem udělený souhlas“ s obecně přijímanou představou o divadle hraném dětmi.

Za velmi dobře zpracovanou každopádně pokládám celou „výzkumnou“ část práce. Tak jak autorka zamýšlela, vzniklý sumář otázek určených k příslušným fázím inscenačního procesu může být skutečně užitečnou pomůckou pro méně zkušené zájemce o inscenační práci s dětmi.

Logická stavba a členění práce:

Práce je přehledně rozdělena do kapitol a její stavba a struktura mají svou logiku. Přesto do jisté míry vnímám teoretickou část práce, empirickou/výzkumnou část a přílohy věnované vlastní pedagogické praxi jako až příliš oddělené a mezi sebou málo komunikující. V průběhu opakovaného pročitání práce jsem proto uvažoval, nakolik je funkční od sebe teoretickou a „praktickou“ část oddělovat a zda by tématu práce nesloužila lépe integrace obou částí. Dávalo by to šanci z analýzy nashromážděných dat přímo vyvozovat teoretické závěry.

Formální úprava a náležitosti práce včetně jejího rozsahu:

Formální úprava a rozsah práce jsou odpovídající.

Práce s informačními zdroji:

Odkazy na literaturu, periodika, ústní svědectví i vlastní pedagogickou zkušenost svědčí o pečlivé práci autorky s prameny a informacemi a poctivé snaze podložit veškerá teoretická tvrzení a doložit vše vhodnými příklady. Bibliografické citace a poznámkový aparát odpovídají standardům vědecké práce.

Jazyková a terminologická úroveň:

Jazyková a terminologická úroveň odpovídá nárokům na disertační práci.

Celkové/vlastní shrnutí hodnotitele:

Mariana Čížková se ve své disertační práci zaměřila na téma dramaturgicko-režijní koncepce v divadle hraném dětmi. Jde o téma stále aktuální – na přehlídkách dětského divadla se objevují stále noví pedagogové a vedoucí souborů, kterým je třeba připomínat, že divadlo má, tak jako jiné obory lidského konání, své zákonitosti a že promyšlená dramaturgicko-režijní koncepce inscenace je základem kvalitní inscenace, a tím i důležitou součástí výchovného procesu, o který jde v divadle hraném dětmi především. Dlužno také dodat, že se zřejmě dosud nikdo nezabýval tvorbou DRK v divadle hraném dětmi v takovém rozsahu jako právě Mariana Čížková. Jako respondentky výzkumu věnovanému tomuto tématu vhodně vytypovala deset všeobecně oceňovaných vedoucích dětských souborů z ČR a SR a dobře zvolenými metodami moderovala vzájemné rozhovory a vyhodnotila odpovědi vedoucích mapující jejich uvažování při tvorbě DRK. Těžištěm celé práce, obsahující také teoretickou část a kapitoly věnované vlastní pedagogické činnosti autorky, je právě část empirická/výzkumná, která přehledně a čtivě analyzuje výsledky výzkumu. Práce nepřináší žádná převratná zjištění ani překvapivé závěry či hypotézy, je ale cenným svědectvím o inscenačním procesu v současných dětských souborech a o přemýšlení jejich vedoucích.

Otázky a náměty k diskuzi při obhajobě:

V souladu s výhradami k přílišné konformitě disertační práce mě zajímá vlastní postoj autorky k problematice DRK v dětském souboru – jinými slovy: jakou by ona sama volila cestu, které názory respondentů výzkumu jí konvenují, případně s kterými nesouhlasí. A jakou zkušenost jí případně provedený výzkum přinesl do její vlastní práce?

Doporučení práce k obhajobě:

Doporučuji práci k obhajobě.

Datum vypracování posudku:

31. 10. 2023

. . . . Jakub Hulák

Jméno oponenta práce

31. 10. 2023

(datum a podpis)